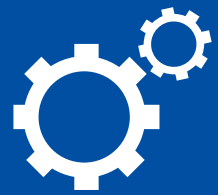
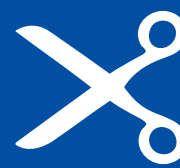





---

**WE LEREN ALTIJD**  
10 JAAR ETV.NL

---





---

**OP HET  
DIGITALE PAD**

---

**2**

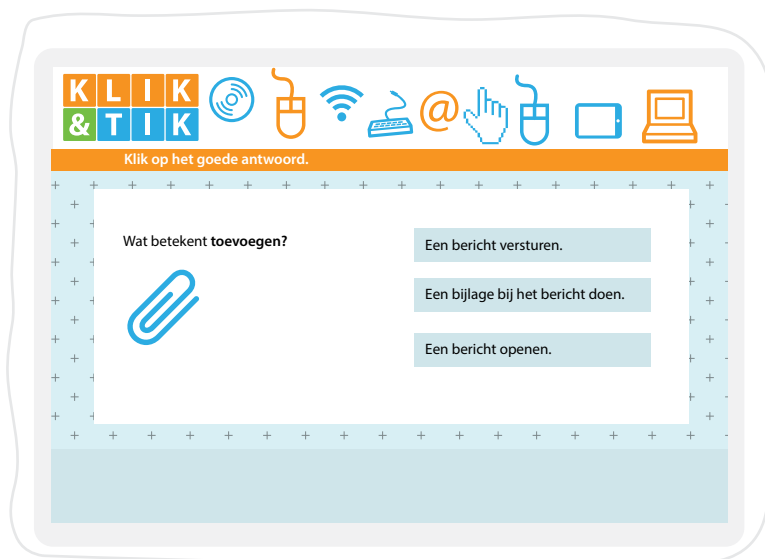
'WELKE SCHOOL KAN ZEGGEN DAT ZE 127.000 STUDENTEN HEBBEN EN GEEN ENKELE DOCENT? VOLGENS MIJ IS ETV.NL DE ENIGE DIE DAT KAN. HOE? DOOR **SLIM GEBRUIK TE MAKEN VAN DE TECHNIEK** : ZET KLAAR WAT NODIG IS OM TE OEFENEN EN MOBILISEER PARTIJEN IN HET VELD OM TE ONDERSTEUNEN. DAARMEE IS ETV.NL IN DE AFGELOPEN JAREN EEN **CRUCIALE BOUWSTEEN** GEWORDEN VOOR BIBLIOTHEKEN DIE – NET ALS ETV.NL – MENSEN WILLEN ONDERSTEUNEN IN HUN ONTWIKKELING. PROFESSIONEEL WAAR HET MOET, DE SAMENLEVING ZELF AAN ZET WAAR HET KAN.'

(MARK DECKERS, STRATEGISCH ADVISEUR RIJNBRINK GROEP)

# D

e afgelopen tien jaar is sprake van een snel veranderende digitale omgeving waarin ETV.nl ontwikkelingen op de voet volgt, plannen maakt en initiatieven neemt. Er is veel turbulentie op het digitale vlak; nog niet duidelijk is welke kant het op gaat, maar het raakt ETV.nl aan alle kanten, juist op het gebied van het multimediale. Op technisch vlak zijn er allerlei ontwikkelingen, zoals streaming video, digitale televisie, mobiele televisie, vod/podcasting, adsl2, en IPTV.

In dit hoofdstuk staan digitale activiteiten van ETV.nl centraal en wordt ingegaan op experimenten die ETV.nl uitvoert met gebruiksmogelijkheden van nieuwe media en leren. Het hoofdstuk sluit af met vermelding van een enkel belangrijk Europees initiatief.



## ACTIVITEITEN VAN ETV.NL

ETV.nl heeft in de afgelopen 10 jaar gezocht naar mogelijkheden om digitale middelen te benutten voor het onderwijs. Drie hoofdactiviteiten zijn daarbij te onderscheiden: de opbouw van expertise, productontwikkeling en (het uitbouwen van) *Oefenen.nl*.

### OPBOUW VAN EXPERTISE

De afgelopen jaren is veel kennis opgebouwd over effecten van leren, het maken van educatief multimediamateriaal, digitaal leren, de mogelijkheden van digitale technologieën in relatie tot onderwijs en het monitoren van educatieve multimediateleprogramma's.

ETV.nl zet deze kennis in ten dienste van productontwikkeling en de ontwikkeling van *Oefenen.nl*. Cruciaal en arbeidsintensief is de vervolgstap: de materialen zo dicht mogelijk naar de doelgroep brengen.

### PRODUCTONTWIKKELING

Het uitgangspunt voor materiaalontwikkeling is dat programma's aantrekkelijk moeten zijn en uitnodigend, dat ze de gebruikers stimuleren hun vaardigheden te verbeteren, op zo'n manier dat hun leerambitie toeneemt en hun zelfvertrouwen groeit. De programma's zijn speciaal gericht op de wensen, behoeften en achtergronden van laagopgeleide en laaggeletterde volwassenen. Veel bestaand materiaal is vaak alleen geschikt voor een situatie van begeleid leren en niet voor zelfstandig gebruik. Het beschikbare materiaal is vaak te moeilijk voor deze groep. ETV.nl wijkt daarom be-

wust af van bestaande, lineair opgebouwde leermethoden en lesmaterialen en richt zich op de individuele leerder. Zowel lokaal en regionaal als landelijk zoekt ETV.nl samenwerkingspartners voor de ontwikkeling van televisieprogramma's, online oefenmaterialen (websites) en voor foliomateriaal (werkboeken en werkbladen, in druk of als pdf uitgegeven). Daardoor is een flink netwerk ontstaan van deskundigen die mede hun stempel drukken op de kwaliteit van de materialen.

### OEFENEN.NL

Centraal sinds 2011 in de activiteiten van ETV.nl staat de oefenportal voor basisvaardigheden *Oefenen.nl* (zie hoofdstuk 3). Vóór 2011 zijn er aparte programmawebsites met online oefenmateriaal en alle televisieafleveringen, terwijl docenten- en cursistenmateriaal op [www.etv.nl](http://www.etv.nl) te vinden is. Die afleveringen staan daar anno 2014 nog steeds. Het gaat dan vooral om programma's waar geen online oefenmateriaal bij is, maar die wel aanvullend gebruikt kunnen worden. Bij sommige van deze programma's wordt nog online oefenmateriaal gemaakt dat aan *Oefenen.nl* wordt toegevoegd, bijvoorbeeld bij *Kijk op Geld* en *Aan het werk*. ETV.nl maakt nog steeds beeldmateriaal dat op [www.etv.nl](http://www.etv.nl) een plaats krijgt, evenals op het YouTube-kanaal van ETV.nl. Eind 2013 wordt *Thuis op School. Mijn kind op het vo* opgeleverd, 15 afleveringen waarin ouders informatie krijgen over het voortgezet onderwijs. Een enkele regionale omroep zendt dit uit. De afleveringen zijn ook op dvd verkrijgbaar en de gemeente Den Haag verspreidt deze op grote schaal bij de scholen voor voortgezet onderwijs.

### LEIDRAAD JURIDISCHE ASPECTEN

(BOEKX Advocaten/ETV.nl)

*Lees en Schrijf*:

- 23.083 werkboeken via bellijn
- 18.278 online aanmeldingen oefenwebsite
- 75.865 opgevraagde streams van afleveringen



2008

LEES EN SCHRIJF! TAAL OP JE WERK<sup>4</sup>

**LEES en  
SCHRIJF!**  
taal op je werk



Overigens krijgt het YouTube-kanaal van ETV.nl een steeds belangrijkere rol. ETV.nl plaatst daarop bestaande video-content, maar voegt ook nieuwe toe. Begin januari 2009 start ETV.nl hiermee. In 2012 staan er inmiddels 192 afleveringen op die bijna 300.000 keer worden bekeken. Begin december 2013 zijn de inmiddels 342 afleveringen en promo's (waarvan 118 openbaar) in totaal 801.077 keer bekeken.

In 2011 abonneren 90 mensen zich op het kanaal, in 2012 komen daar 271 abonnees bij en 2013 eindigt met ruim 1000 abonnees.

De wereld van de volwasseneneducatie verandert. De verdergaande digitalisering en de ambitie van de overheid om in 2017 de communicatie met burgers vrijwel uitsluitend digitaal te laten verlopen treft zeker die vaak genoemde 1,6 miljoen mensen die hiervoor over onvoldoende computervaardigheden beschikken. Dat betekent anno 2014 ook dat, om laagopgeleide volwassenen beter toe te rusten om volwaardig deel te nemen aan de maatschappij, schriftelijk aanbod sec een gepasseerd station is. Er mogen best eisen worden gesteld aan de leeromgeving: gebruik van een computer of tablet moet mogelijk zijn.



#### vraag 14

Je betaalt via internet.  
Vul het bedrag in.



€3,25

Bedrag (euro)

--	--

€100,00

Bedrag (euro)

--	--

€0,75

Bedrag (euro)

--	--

€12,05

Bedrag (euro)

--	--

€368,90

Bedrag (euro)

--	--



## EXPERIMENTEREN MET NIEUWE MEDIA

Gezien de vaart van de digitale ontwikkelingen is het belangrijk dat ETV.nl met nieuwe technieken experimenteert. Al in 2008 zijn filmpjes kijken via YouTube, internetten via je mobieltje, Hyves en Second Life voor veel mensen niet meer weg te denken uit hun dagelijks leven. Digitale toepassingsmogelijkheden volgen elkaar in hoog tempo op. Ook in het onderwijs sijpelen deze ontwikkelingen langzaam maar zeker door.

Om een beter beeld te krijgen van de bruikbaarheid van nieuwe digitale media in het onderwijs heeft ETV.nl verschillende experimenten uitgevoerd. Het betreft initiatieven die inmiddels zijn ingehaald door actuele ontwikkelingen en die dus niet meer beschikbaar zijn. Ze hebben inzichten opgeleverd over welke nieuwe technieken en nieuwe media bestaande producten kunnen aanvullen en hoe die aanvullingen een waardevolle toevoeging zijn voor het onderwijs. Enkele van deze interessante experimenten waren:

- *Vodcasts Tips en clips*  
De vijftientig meest gestelde vragen over seks en drugs die jongeren stellen worden vergezeld van een clip van een Nederlandse band in 2006 als vodcast ontsloten.
- *The Virtual Classroom*  
Een programma uit 2006 waarin een docent 'live' les geeft rond EHBO-onderwerpen vanuit een studio.

Kijkers kunnen vragen stellen door te bellen of te mailen. Dit gebeurt ook in een vervolg over VCA-onderwerpen.

- Een mobiele telefoonapplicatie bij *Lees en Schrijf!*. Deze applicatie bevat o.a. oefeningen bij de 12 hoofdstukken van *Lees en Schrijf!*, een Nieuwsquiz en een taalspelletje. Van deze toepassing wordt bovenverwachting gebruik gemaakt. De ontwikkeling hiervan in 2007 gaat parallel aan een verkenning naar hoe mobiele apparatuur voor onderwijs toepassingen in en buiten het onderwijs wordt ingezet en naar de didactiek daarbij. Daarbij is gekeken naar 'good practices' in het buitenland. Daaruit blijkt dat mobiele telefoons effectief zijn voor quizen wanneer ze in kleine stukjes worden gepresenteerd. De kleine schermjes zijn niet geschikt om content te leren, maar zijn wel effectief om terug te blikken en te oefenen. Hoe anders is dat anno 2013 met de grote schermen van mobieltjes en met de tablets.
- *Digitales met NT1- en NT2-deelnemers*  
Een aantal van de deelnemende roc's laat in 2007 onderwijsdeelnemers korte video's van ongeveer twee minuten over een persoonlijk onderwerp maken. De *Digitales-methodiek* is een levendig en krachtig instrument dat breed inzetbaar is en mensen diverse (basis-)vaardigheden leert.

Het vervolg is dat de hoofdrolspelers van *Lees en Schrijf! Taal op je werk* ook hun eigen *Digitales* maken

### M-LEREN

En de mobiele telefoon  
(Vaske/Winninghoff)<sup>2</sup>



Tweëntwintig roc's werken samen in ETV.nl;  
uitzendingen in negen provincies<sup>5</sup>

en daarnaast maken mbo'ers Digitales voor het multimedialproject *Europe 4U*. Een paar jaar later krijgt dit een vervolg met ROC Mondriaan, de Bibliotheek Den Haag, het Haags Gemeentearchief en het Haags Historisch Museum. Zij halen gedurende twee jaar verhalen op bij Haagse senioren om zo bedreigd erfgoed veilig te stellen en in beeld te brengen.

- *Taalstad*  
*Taalstad* uit 2007 is een virtuele omgeving waar NT2-leerders kunnen oefenen met het Nederlands. Het is een speelse driedimensionale internetomgeving waarin bezoekers taal oefeningen kunnen doen en met elkaar kunnen chatten. Gebruikers loggen in, kiezen een virtueel karakter en kunnen aan de slag. Er worden vijftien buurten gebouwd (bijvoorbeeld station, park, strand) met ongeveer 500 oefenvragen. Je kunt de taalspelletjes alleen spelen of tegen een ander.

Begin 2013 is de eerste app opgeleverd bij het programma *Taalklas.nl Plus*. Deze is geschikt voor zowel Apple- als Android-mobieltjes en tablets. Deze app biedt bij ieder thema vijf taalspelletjes op drie niveaus en kan zelfstandig naast het online oefenmateriaal worden gebruikt.

## INTERNATIONAAL

Om expertise op te bouwen volgt ETV.nl uiteraard ook internationale ontwikkelingen. In 2003 is er een werkconferentie over volwasseneneducatie in Den Haag, tevens de start voor de uitrol van ETV.nl (zie hoofdstuk 5). De

conferentie resulteert in een oproep aan de Tweede Kamer en het kabinet om een stevige impuls te geven aan educatieve televisie ter versterking en uitbreiding van reeds op gang gebrachte initiatieven. In deze oproep committeren de vier roc's van het eerste uur zich aan een inventarisatie van buitenlandse ervaringen met educatieve televisie. Het ministerie van Justitie verstrekt daar subsidie voor. Voor deze inventarisatie in 2004 worden instellingen in 22 landen benaderd. Het onderzoek onder de titel *Venster op de wereld* is niet alomvattend, maar het biedt handvaten om verder te werken. De focus van de inventarisatie ligt op educatieve televisie voor volwassenen. De verkenning gaat in op interessante (multimedia)programma's voor taal en inburgering, zoals *Read Write Now* in Ierland, *Crossroads Café*, *Connect* en *TV411* in de Verenigde Staten en *Skillswise* in Engeland.

Educatieve programmering voor volwassenen wordt gezien als een cruciale component van de publieke televisie. Daarbij gaat het zowel om formeel als non-formeel leren. Sommige belangrijke onderwerpen als gezondheidseducatie, basisvaardigheden en ouderschap dienen hun doelgroep te bereiken door publieke televisie en radio.

Nederland steekt in die periode nogal schril af bij de buitenlandse initiatieven en activiteiten. In april 2004 verschijnt een kritisch rapport van de visitatiecommissie landelijke publieke omroep over het functioneren van de Hilversumse omroepen. Belangrijke groepen zoals jongeren, allochtonen en maatschappelijk minder actieven





worden onvoldoende bereikt. Op het niveau van het bestel wordt nog te weinig expliciet aandacht besteed aan educatie. Op het gebied van volwasseneneducatie ontbreekt onderzoek naar specifieke doelgroepen. Dat brengt ETV.nl tot de uitspraak dat er in Nederland een 'educatief gat' is waar het gaat om basisvaardigheden voor volwassenen en een 'educatief gat' in een televisieaanbod voor volwassenen.

De focus van ETV.nl ligt op basisvaardigheden voor volwassenen met een educatief maatschappelijke achterstand en vooral op taalprogramma's via een multimedia-aanpak. ETV.nl ziet kansen om het Ierse *Read Write Now* op te pakken en te 'vertalen' naar de Nederlandse situatie. Daarbij ontwikkelt zij vanaf het begin een online component, die het Ierse programma niet heeft. Door opname van ETV.nl in het Aanvalsplan Laaggeletterdheid 2006-2010 van het ministerie van OCW als mede-uitvoerder krijgt dit vorm en inhoud onder de titel *Lees en Schrijf!*. De andere uitvoerders van het aanvalsplan zijn CINOP en Stichting Lezen & Schrijven. De goede samenwerking met Stichting Lezen & Schrijven in deze periode op het gebied van communicatie en promotie zorgt mede voor de impact van de reeks programma's *Lees en Schrijf!*. Deze reeks ontwikkelt zich verder door tot – inmiddels – twaalf taalprogramma's en één voor rekenen en één over lees- en schrijfcursussen. Zie hierover verder hoofdstuk 4.



#### Een lijstje maken

Ton moet geopereerd worden. Het is een kleine operatie. Maar hij vindt het toch spannend.

Er zijn nog veel dingen niet duidelijk.

Die wil hij met de arts bespreken.

Hij maakt een lijstje met vragen.

- 1 *Is het een gevaarlijke operatie?*
- 2 *Krijg ik een litteken? Waar zit dat en hoe groot is het?*
- 3 *Moet ik helemaal onder narcose? Gaat dat altijd goed?*
- 4 *Hoe lang moet ik in het ziekenhuis blijven?*
- 5 *Hoe lang duurt het voor ik weer de oude ben?*
- 6 *Wanneer kan ik weer werken?*

2009

LEES EN SCHRIJF! GELD EN REKENEN <sup>4</sup>

**LEES en  
SCHRIJF!**  
geld en rekenen



GESPIERDE TAAL <sup>2</sup>



Afgezet tegen vergelijkbare initiatieven neemt ETV.nl een redelijk unieke positie in het internationale landschap van digitaal aanbod voor laagopgeleide volwassenen in. Op dit moment zijn min of meer vergelijkbare initiatieven [www.ich-will-lernen.de](http://www.ich-will-lernen.de) in Duitsland van het Deutscher Volkshochschul-Verband en [www.writeon.ie](http://www.writeon.ie) in Ierland van de National Literacy Agency (NALA). Kenmerkend is dat deze initiatieven, in tegenstelling tot *Oefenen.nl*, volledig door de overheid worden gefinancierd. *Oefenen.nl* onderscheidt zich verder van het Duitse en het Ierse programma door haar volume: 1,5 miljoen aangemaakte accounts. Met NALA in Ierland is periodiek sprake van kennisuitwisseling.

Internationaal is ETV.nl met *Lees en Schrijf!* als 'best practice' aanwezig bij de Unesco Regional Conference in Support of Global Literacy met het thema 'Addressing Literacy Challenges in Europe with a sub-regional focus' in 2009 in Bakoe, Azerbeidzjan. Daarnaast geeft ETV.nl in 2013 een presentatie over de doorbraak van digitaal leren voor laagopgeleiden op de zesde editie van de internationale conferentie 'ICT for Language Learning' in Florence.

NALA identificeert in 2007 in enkele landen websites voor online leren. De beste voorbeelden blijken die te zijn die zich richten op zowel de leerder als de docent/begeleider en die multimediaal materiaal aanbieden. Dat is vanaf het begin ook wat ETV.nl doet. Met *Oefenen.nl* als platform zijn de mogelijkheden daarvoor rijker geworden.



#### vraag 15

Lees de zinnen. Zet in elke zin een streep onder de twee werkwoorden.

Opa en oma hebben Sam gebeld.  
 Ze hebben gezegd: 'veel succes'.  
 Opa heeft ook nog met Ana gepraat.  
 Ana heeft haar haar geverfd.  
 Dat heeft ze verteld.  
 Opa heeft ook met Ton gesproken.  
 Ton is in het ziekenhuis geweest.  
 Hij heeft met de arts gesproken.  
 Het gesprek is goed gegaan.



Zie je het? Bij zonnetje komt er een extra **n** bij en bij balletje een extra **l**.

## WRITEON

NALA in Ierland is de nationale organisatie die zich ten doel stelt mensen met taal- en rekenproblemen volledig deel te kunnen laten nemen aan de maatschappij en toegang te laten krijgen tot leerfaciliteiten. Dat doen ze onder andere met afstandslernen. NALA is begonnen met televisie en zet de laatste jaren steeds meer in op digitaal aanbod. Overigens is publieke presentie er nog steeds en wel via de publieke omroep.

In 2010 begint NALA met [www.writeon.ie](http://www.writeon.ie) die accreditatie voor niveaus 2 en 3 van de Ierse variant van het NLQF. Dat is het nationale kwalificatiekader dat een manier is om opleidingsniveaus met elkaar te vergelijken. Door de koppeling aan het Europese Kwalificatiekader kunnen op Europees niveau opleidingen met elkaar worden vergeleken. Aan het eind van 2012 zijn er op [www.writeon.ie](http://www.writeon.ie) 26.768 accounts aangemaakt. Er is sprake van 14.183 verschillende

leerders die de site bezoeken. De gemiddelde bezoeksduur is 22 minuten. In totaal levert dat bijna 56.000 bezoeken op. De website wordt bezocht door zowel individuele leerders, leerders via de telefoon en leerders in een 'blended' constructie. Veel leerders komen niet voor een accreditatie, maar om hun vaardigheden op peil te houden of om gewoon te oefenen.

De economische recessie en de impact op werkgelegenheid is in 2012 'by far the biggest catalyst for those who engaged' met afstandslernen. Daarnaast is de behoefte van mensen om hun zelfvertrouwen te vergroten waar het gaat om taal- en rekenvaardigheden een belangrijke stimulans om gebruik te maken van *Writeon*. Dat zijn conclusies die grote overeenkomsten vertonen met resultaten van onderzoeken die ETV.nl heeft laten doen (bijvoorbeeld Neuvel 2007, Smit/Bersee 2009 en Smit/Bersee 2011, zie verder de

hoofdstukken 3 en 4).

Onder de afstandslernen-service verstaat NALA ook de Freephone. Nieuwe leerders kunnen deze service bellen of sms'en. Er wordt dan contact met hen opgenomen, er volgt een uitgebreide intake en zij kunnen een docent toegewezen krijgen die hen telefonisch begeleidt. Daarbij kan gebruik gemaakt worden van *Writeon*, maar de docent kan ook andere materialen inzetten. NALA beheert deze Freephone-service zelf. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een mooi op maat gemaakt crm-systeem. De bellijn draait volledig op overheidsfinanciering.



## COLOFON

WE LEREN ALTIJD

10 jaar ETV.nl

## AUTEURS

Ella Bohnenn, Ben Vaske en Huub Winninghoff

## REDACTIE

Ella Bohnenn en Ben Vaske

## EINDREDACTIE

Mevrouw VANMULKEN

## VORMGEVING

Mevrouw VANMULKEN

ISBN/EAN: 978-90-821854-0-9

© 2014 Stichting Expertisecentrum ETV.nl, Den Haag

De Creative Commons-licentie 'Naamsvermelding-NietCommercieel-GelijkDelen 3.0 Nederland' (CC BY-NC-SA 3.0) is van toepassing op dit werk, met uitzondering van de afbeeldingen waarop copyright rust en op de publicatie als geheel. Dat betekent dat delen van het werk gekopieerd mogen worden, verspreid, doorgegeven en bewerkt maar niet het boek als geheel. Meer informatie over de Creative Commons-licentie: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/nl>.

'IK GEBRUIK ETV.NL  
OM VAN GEWONE  
DINGEN MEER TE  
WETEN'

(GEBRUIKSTER VAN ETV.NL)



We leren altijd